

ผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังกับสมุนไพรถั่งเช่า

เภสัชกรประจำคลินิกโรคไตเรื้อรัง

หน่วยบริหารเภสัชกรรมผู้ป่วยนอก

ฝ่ายเภสัชกรรม โรงพยาบาลศิริราช

ที่ปรึกษา ผศ.พญ. ไกรวิพร เกียรติสุนทร

รศ.ดร.ภญ. มยุรี ตั้งเกียรติกำจาย

ถั่งเช่า คืออะไร

สมุนไพรถั่งเช่า, ตั่งถั่งเช่า, ตั่งถั่งแท้เช่า หรือ “หญ้าหนอน” เป็นสมุนไพรชนิดหนึ่ง ที่มีส่วนประกอบ 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่เป็นตัวหนอนของผีเสื้อ และบนตัวหนอนมีเชื้อราเห็ดชนิดหนึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Cordyceps sinensis* (Berk.) Saec. ในฤดูหนาวหนอนจะฝังตัวอยู่ใต้ดิน ในหน้าร้อนหนอนเหล่านั้นจะกินสปอร์เห็ดที่มากออยู่ตามพื้นดินเข้าไป เมื่อเห็ดเติบโตออกมาเป็นเส้นใยจากปากของตัวหนอนงอกขึ้นสู่พื้นดิน จะมีรูปร่างภายนอกคล้ายไม้กระบอก ส่วนตัวหนอนจะค่อย ๆ แห้งตายไป ดังนั้น “ถั่งเช่า” ที่มีการนำมาใช้ คือ ส่วนของตัวหนอนและเห็ดที่แห้งแล้วนั่นเอง

ถั่งเช่า มีกี่ชนิด

ในปัจจุบันถั่งเช่าแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. ถั่งเช่าทิเบต (*Cordyceps sinensis*) เป็นถั่งเช่าชนิดที่พบตามธรรมชาติและเพาะเลี้ยงในห้องทดลอง
2. ถั่งเช่าสีทอง (*Cordyceps militaris*) เป็นถั่งเช่าชนิดที่เพาะเลี้ยงในห้องทดลอง

สารออกฤทธิ์ในถั่งเช่า

สารออกฤทธิ์สำคัญที่พบในถั่งเช่าได้แก่ สารอะดีโนซีน (adenosine) และสารคอร์ไดซิพิน (cordycepin) ซึ่งถั่งเช่าแต่ละชนิด จะมีปริมาณสารสำคัญที่แตกต่างกัน

1. ถั่งเช่าทิเบต (*Cordyceps sinensis*) ที่พบตามธรรมชาติมีสารอะดีโนซีนเป็นหลัก และมีสารคอร์ไดซิพินในปริมาณน้อยมาก ส่วนถั่งเช่าทิเบตที่มาจาก การเพาะเลี้ยงในห้องทดลองส่วนใหญ่มีสารอะดีโนซีนและตรวจไม่พบสารคอร์ไดซิพิน
2. ถั่งเช่าสีทอง (*Cordyceps militaris*) ที่เพาะเลี้ยงในห้องทดลองส่วนใหญ่มีสารคอร์ไดซิพินในปริมาณสูง

จากการศึกษาถึงสรรพคุณของgingerในทั้งในหลอดทดลองและสัตว์ทดลอง พบว่าสารออกฤทธิ์สำคัญที่พบในgingerมีฤทธิ์ช่วยปรับสมดุลของร่างกาย กระตุ้นระบบภูมิคุ้มกัน ด้านสารอนุมูลอิสระ ด้านมะเร็ง ลดระดับน้ำตาลในเลือด ด้านการอักเสบ และกระตุ้นสมรรถภาพทางเพศได้ จึงส่งผลให้สมุนไพรgingerเข้าเป็นกระแสนิยมในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลการศึกษาในคน ยังไม่ชัดเจน เป็นการศึกษาในคนจำนวนน้อย และส่วนใหญ่เป็นเพียงกรณีศึกษาเท่านั้น จึงยังไม่สามารถสรุปประโยชน์ต่อสุขภาพได้อย่างชัดเจน

การใช้สมุนไพรgingerในผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง

เนื่องจากไตเป็นอวัยวะที่สามารถเกิดอันตรายจากการใช้ยาและสารต่างๆได้ง่ายโดยเฉพาะในผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีการทำงานของไตลดลง พบว่าในgingerมีสารคอร์โคสิพินที่มีฤทธิ์ต้านการอักเสบผ่านการยับยั้งเอนไซม์ cyclooxygenase (COX) คล้ายยาบรรเทาปวดต้านอักเสบชนิดไม่ใช้สเตียรอยด์ หรือกลุ่มเอ็นเสด (non-steroidal anti-inflammatory drugs; NSAIDs) การใช้ในผู้สูงอายุหรือผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังจึงอาจเพิ่มความเสี่ยงทำให้การทำงานของไตลดลงเฉียบพลันได้ ส่วนการใช้gingerที่เบตซึ่งมีสารออกฤทธิ์สำคัญ คือ สารอะดิโนซีน ไม่พบรายงานการเกิดพิษต่อไต ยกเว้นในกรณีพบการปนเปื้อนโลหะหนัก เช่น สารหนู ซึ่งทำให้เกิดพิษต่อไตได้ จึงควรระวังการใช้เช่นกัน

จนถึงปัจจุบันยังไม่มีหลักฐานทางการแพทย์โดยเฉพาะการทดลองในคนที่สนับสนุน หรือคัดค้านประโยชน์ของgingerในผู้ป่วยโรคไต และที่สำคัญคือผลิตภัณฑ์gingerที่มีจำหน่ายในท้องตลาด มีความหลากหลายในแหล่งที่มา การเพาะเลี้ยงและสารออกฤทธิ์อื่นๆ ในผลิตภัณฑ์ การนำมาใช้จึงอาจทำให้เกิดโทษต่อผู้ป่วยโรคไตได้ ทางสมาคมโรคไตแห่งประเทศไทยจึงไม่สนับสนุนให้ผู้ป่วยโรคไตรับประทานginger หากต้องการรับประทานควรแจ้งแก่แพทย์ผู้รักษาและไม่ควรหยุดยาแผนปัจจุบันที่รับประทานอยู่

คำแนะนำในการใช้สมุนไพรginger

1. การใช้gingerร่วมกับยาบางชนิด อาจเกิดปัญหาไตกัน ส่งผลให้มีฤทธิ์ของยาเพิ่มขึ้น หรือด้านฤทธิ์ของยาและเกิดอาการไม่พึงประสงค์ได้ ยาที่อาจได้รับผลกระทบจากการใช้ginger ได้แก่

1.1 ยาบรรเทาปวดต้านอักเสบชนิดไม่ใช้สเตียรอยด์ หรือกลุ่มเอ็นเสด ควรหลีกเลี่ยงการใช้gingerร่วมกับยาบรรเทาปวดในกลุ่มนี้ เนื่องจากเพิ่มความเสี่ยงทำให้เลือดไปเลี้ยงที่ไตลดลง การทำงานของไตลดลงและเกิดภาวะไตวาย เฉียบพลันได้

1.2 ยาต้านการแข็งตัวของเลือดและยาด้านเกล็ดเลือด ควรระวังการใช้ถึงเข้าร่วมกับยาวาร์ฟาริน (warfarin), แอสไพริน (aspirin), ไทคากริลอร์ (ticagrelor) และโคลพิโดเกรล (clopidogrel) เพราะอาจเพิ่มความเสี่ยงทำให้เกิดเลือดออก

1.3 ยากลุ่มอื่น เช่น ยากดภูมิคุ้มกัน เช่น ยาไซโคลสปอริน (cyclosporine), ยาอะซาไธโอพรีน (azathioprine), ยาทาโครลิมีส (tacrolimus), ยาซียโรลิมีส (sirolimus) และยาคอร์ติโคสเตียรอยด์ (corticosteroids) เมื่อใช้ร่วมกับถึงเช่า อาจทำให้ฤทธิ์ในการกดภูมิคุ้มกันลดลงและส่งผลกระทบต่อ (รักษาโรคได้

2. การใช้สมุนไพรถึงเช่าในกลุ่มประชากรบางกลุ่ม

2.1 กลุ่มผู้ป่วยโรคเกาต์ การรับประทานถึงเช่าในผู้ป่วยโรคเกาต์หรือผู้ที่มีกรดยูริกในเลือดสูง อาจส่งผลให้มี ระดับกรดยูริกในเลือดเพิ่มขึ้น และส่งผลให้อาการของโรคแย่ลง

2.2 กลุ่มผู้สูงอายุ ควรหลีกเลี่ยงการใช้สมุนไพรถึงเช่าในผู้สูงอายุ หรือ ผู้ที่มีการทำงานของไตบกพร่อง ได้แก่ ผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังผู้ป่วย ,โรคเอสแอลอี, ผู้ป่วยโรคปอดประสาทอักเสบ หรือรูมาตอยด์ เพราะถึงเช่าอาจทำให้เกิดอันตรายต่อไต และอาจทำให้อาการของโรคแย่ลง

2.3 หญิงตั้งครรภ์ และหญิงให้นมบุตร ควรหลีกเลี่ยงการใช้สมุนไพรถึงเช่า เนื่องจากยังไม่มีรายงานด้านความปลอดภัยจากการใช้ถึงเช่า

เอกสารอ้างอิง

1. นพมาศ สุนทรเจริญนนท์, ธิดารัตน์ จันทร์ดอน.ถึงเช่า ช่วยเพิ่มสมรรถภาพจริงหรือ . จุลสารคณะเภสัชศาสตร์ 2556;8:6-7.
2. Mayuree Tangkiatkumjai, Nannapasra Sansuk, Supatyada Chaiyarak, Suwannee Sriprach, Ueamporn Lumboot, Warayut Absuwan, et al. Acute Kidney Injury Related to Cordycepin: Thirteen Cases from Thailand. 2021.
3. มนต์ ตั้งเกียรติกำจาย. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับถึงเช่าทิเบตและถึงเช่าสีทอง. วารสารสมาคมเภสัชกรรมชุมชน 2564; 20(114): 49-54.